

Γιατί απέτυχε ο αντικαπνιστικός νόμος;

Βασίλης Σπανός, Έπεμβατικός Καρδιολόγος, Διευθυντής Αίμωδυναμικού Έργαστηρίου Ίατρικού Κέντρου Αμαρουσίου.

Η εξασφάλιση χώρων ελεύθερων από κάπνισμα αποτελεί στοιχειώδη πράξη πολιτισμού και αναφαίρετο δικαίωμα όλων μας, καπνιστών και μή, αφού τα δεδομένα, που αναφέρονται στις επιπτώσεις της επίδρασης του παθητικού καπνίσματος σε δημόσιους χώρους, είναι πολλά και οι αριθμοί έντυπιασικοί.

Η εκτίμηση της Άμερικανικής Ένωσης Καρδιολόγων είναι πως 35.000 μη καπνιστές πεθαίνουν ετησίως από στεφανιαία νόσο, που οφείλεται στην έκθεσή τους στο παθητικό κάπνισμα (American Heart Association: Cigarette Smoking and Cardiovascular Diseases, www.americanheart.org).

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπολογίζεται ότι πάνω από 80.000 θάνατοι καπνιστών και κάτι λιγότερο από 20.000 θάνατοι μη καπνιστών ετησίως οφείλονται σε νοσήματα, που αναπτύχθηκαν εξ' αιτίας της έκθεσης στο παθητικό κάπνισμα (μελέτη EuroPrevent 2006). Η μεγάλη πλειονότητα των θανάτων αυτών προέρχεται από την έκθεση στο κάπνισμα στο οικιακό περιβάλλον.

Σε παλαιότερο σημείωμα στους «Ρυθμούς της Καρδιάς» είχε γίνει προσπάθεια να προχωρήσουμε πέρα από τα άμιγως ιατρικά δεδομένα και να καταδειχθεί ή απρέπεια της επίβλησης του καπνού μας στους διπλανούς μας, παραθέτοντας δύο διαφορετικά παραδείγματα.

Παράδειγμα πρώτο:

Φιλική σύναξη σε κάποιο σπίτι στην διάρκεια του χειμώνα. Το κρύο έξω τσουκερό, αλλά στο καθιστικό επικρατεί ή θαλπωρή της ζέσης και της συζήτησης. Όλα καλά έως ότου δύο από τους θαμώνες αρχίζουν να αφήνουν αέρια, που δυσκολεύουν την αναπνοή των υπόλοιπων, και σταδιακά δημιουργούν αποπνικτική κατάσταση στον χώρο. Η δραστηριότητά τους συνεχίζεται με άμειωτη ένταση καθ' όλη την διάρκεια της βραδιάς, με αποτέλεσμα τα αέρια να κατακλύσουν τον χώρο και κάποια από τις κυρίες της συντροφιάς να νοιώθει δυσκολία στην αναπνοή.

Τα αέρια στα οποία αναφερόμαστε σε αυτό το φα-

ναστικό παράδειγμα είναι αέρια από τον πεπτικό σωλήνα των δύο συνδαιτυμόνων, ίσως επειδή κατανόησαν μεγάλες ποσότητες φασολάδας και έχουν ευαίσθητο παχύ έντερο... Η συντροφιά κατανοεί το πρόβλημά τους και τη δύσκολη θέση στην οποία βρίσκονται, αλλά δεν θα μπορούσαν οι χριστιανοί να χρησιμοποιήσουν την τουαλέτα ή να αεριστούν έξω στο μπαλκόνι και να μην ύφιστανται άπαντες τις επιπτώσεις;

Αντικαθιστώντας τα αέρια του πεπτικού σωλήνα με τον καπνό του τσιγάρου έχετε το δεύτερο παράδειγμα. Η ενόχληση της συντροφιάς είναι ίδια, αν όχι μεγαλύτερη και η κυρία που δυσκολεύεται στην αναπνοή

έχει περισσότερες πιθανότητες να μη το νομίζει μόνο, αλλά αντικειμενικά να περιορίζεται ή αναπνοή της. Η κατανόηση της συντροφιάς παραμένει, αυξημένη μάλιστα, επειδή δεν είναι παροδικό το πρόβλημά τους, οφειλόμενο στη φασολάδα, αλλά αντίθετα τους τυραννάει για καιρό και μειώνει τα χρόνια της ζωής τους. Άλλα δεν θα μπορούσαν οι χριστιανοί να καπνίσουν έξω στο μπαλκόνι και να μην ύφιστανται άπαντες τις επιπτώσεις;

Προδιαγεγραμμένη άποτυχία.

Άς έρθουμε όμως στο κρίσιμο ερώτημα. Γιατί στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες απαγορεύεται το κάπνισμα σε κλειστούς δημόσιους χώρους και στη δική μας απαγορεύονται μόνο τα...τασάκια (τα οποία εξαφανίστηκαν), με τα ντουμάνια να συνεχίζονται ίδια και χειρότερα; Είχαμε από αυτές τις σπήλες προβλέψει την άποτυχία εφαρμογής του νόμου, που απαγορεύει το κάπνισμα σε κλειστούς δημόσιους χώρους, λόγω της άνυπαρξιας μηχανισμών επίβλησης, καθώς και του ελλείμματος στην πληροφόρηση των πολιτών, ώστε να κάνουν την εφαρμογή δική τους υπόθεση. Σε έρευνα του ραδιοσταθμού Σκάι, που μεταδόθηκε την 29η Ιουνίου 2009, (δύο ημέρες πριν την έναρξη εφαρμογής του νόμου) το Υπουργείο Υγείας υπεδείκνυε τις Δημοτικές Αστυνομίες ως υπεύθυνες για τον έλεγχο

εφαρμογής της απαγόρευσης του καπνίσματος. Όταν η δημοσιογράφος απευθύνθηκε στους άρμόδιους τριών μεγάλων Δήμων της Άπικης, οι απαντήσεις κυμάνθηκαν από το «δεν ήρθε σχετική εντολή», στο «έλεγκοι θα γίνουν, αφού περάσει ένα διάστημα προσαρμογής», έως το «μὰ χαφιέδες είμαστε έμεις νὰ πηγαίνουμε νὰ βλέπουμε ποίος καπνίζει!»!

Η άποτυχία έμοιαζε προδιαγεγραμμένη σὲ μιὰ χώρα μὲ παράδοση άπειθειας στους νόμους, ἐν τῇ άπουσίᾳ μηχανισμῶν παρακολούθησης καὶ ὑπαρξης άποτρεπτικῶν ποινῶν γιὰ τους παραβάτες. Έξίσου σημαντικό ρόλο γιὰ τὴν κατάληξη σὲ ἕνα νόμο φάντασμα, πού δὲν εφαρμόζεται πουθενά, ἦταν ἡ έντυπωσιακὴ ὑποστήριξη τῆς παρανομίας, τόσο ἔμπρακτα ὅσο καὶ σὲ θεωρητικὸ ἐπίπεδο. Στὸ πρῶτο εἶχαμε δημόσια πρόσωπα, συγκεκριμένα βουλευτές, δήμαρχοι, ὑπουργοί, ἔως καὶ πρόεδρος δημοκρατίας, πού φούμαραν δημοσίως καὶ στὴν τηλεόραση. Κάποιοι ἐξ αὐτῶν συνόδευσαν τὸ ἔμπρακτο παράδειγμα άνυπακοῆς στὸν νόμο μὲ θεωρητικὴ ἀνάλυση: ὑπερασπίστηκαν δηλαδή τὸ δικαίωμα σὲ κάπνισμα ἐνάντια στὴ στέρνηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ καπνιστῆ.

Επιτρέψτε μας ἐδῶ μιὰ σύντομη ἀναφορά σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον έντυπωσιακὰ παραδείγματα θεωρητικῆς καταξίωσης τῆς παρανομίας, μὲ ταυτόχρονη άπαξία τοῦ ἀντικαπνιστικοῦ νόμου, ἄρθρο γνώμης στὴν ἔφημερίδα Καθημερινὴ τῆς Κυριακῆς (12/1/2012). Έκεῖ ὁ δικηγόρος κ. Χρῆστος Ζουράρης μᾶς πληροφορεῖ πὼς «ἡ πεποίθηση ὅτι ὁ νόμος πρέπει νὰ εφαρμόζεται γενικῶς καὶ ἀδιακρίτως εἶναι ἀφελλῆς» καὶ πὼς «στὰ πλαίσια τῆς εὐκαμψίας τοῦ δικαίου ἡ πολιτεία μπορεῖ εἴτε νὰ μὴν εφαρμόζει τὸ νόμο καθόλου, εἴτε νὰ ἀρκεῖται σὲ μιὰ σποραδικὴ ἢ δειγματοληπτικὴ ἐφαρμογή του!»! Ἄφου μᾶς προσφέρει τὴ θεωρητικὴ βάση («εὐκαμψία τοῦ δικαίου»), μᾶς πληροφορεῖ πὼς «εὐτυχῶς ἔτσι εφαρμόζεται καὶ ὁ ἀντικαπνιστικὸς νόμος, ὁ ὁποῖος ὑποκύπτοντας σὲ πνεῦμα τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ πουργανισμοῦ καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῆς δημόσιας ὑγείας, ἀγνόησε πάγιους κοινωνικούς καὶ πολιτικούς ἔθισμούς μας καὶ ἐγκαταστάθηκε σὲ νομικὸ μας σύστημα, ὡς ἔσσει ὑπόδειγμα ἄκαμπτου νόμου πρὸς άποφυγὴν καὶ πρὸς άνυπακοήν»!

Προσωπικὰ στὸ ἄρθρο αὐτὸ περισσότερο ἀπὸ τὴν καινοφανῆ «εὐκαμψία τοῦ δικαίου» μὲ σοκάρει ἡ παντελὴς άπαξίωση τῶν δεδομένων, πού τὰ προσπερνᾷ μὲ μιὰ δευτερεύουσα πρόταση: «ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς προστασίας τῆς δημόσιας ὑγείας». Ἀπελευθερώνοντας ἑαυτὸν ἀπὸ τὰ δεδομένα τοῦ ζητήματος (μεταρέποντάς τα σὲ προσχήματα), προχωρᾷ σὲ μιὰ θεωρητικὴ ἀνάλυση - βάση; ἀβάσιμη; -σὲ κάθε περίπτωση πάντως στὸν ἀέρα, ἀφού δὲν βασίζεται σὲ ἀριθμούς. Ὅπως γνωρίζουν οἱ ἀναγνῶστες τῶν «Ρυθμῶν τῆς Καρδιάς» ἡ θέσπιση κλειστῶν δημόσιων χώρων ἐλευθέρων ἀπὸ καπνὸ σὲ Ἴρλανδία, Σκωτία, Γαλλία καὶ Ἰταλία ὀδήγησε σὲ μείωση ἐμφράγματος τοῦ μυοκαρδίου καὶ ἐγκεφαλικῶ ἐπεισοδίου ἀπὸ 12% ἔως 19%. Ἄν ἡ Ἑλλάδα ἐφάρμοζε τὶς ἴδιες διατάξεις μὲ «ἀγγλοσαξωνικὸ πουργανισμό», σὰν αὐτὸν πού ἐπέδειξαν οἱ γείτονές μας Ἰταλοί, καὶ ὄχι στὰ πλαίσια τοῦ «εὐκαμπτου δικαίου», θὰ

μπορούσαμε νὰ μετᾶμε 3.000 λιγότερα ἐμφράγματα καὶ ἄλλα τόσα λιγότερα ἐγκεφαλικά ἐπείσως, ἀποφεύγοντας 1.500 ἀπώλειες ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ πάμπολλες άναπηρίες. Όταν ἀναφέρεται κανεὶς σὲ «ἀντικαπνιστικὸ νόμο, μὲ πρόσχημα τὴ δημόσια ὑγεία», εἴτε δὲν γνωρίζει τους ἀριθμούς ἀνθρώπινης ἀπώλειας, εἴτε οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἔχουν τὴ δέουσα σημασία.

Ἄποτελεῖ πεποίθηση τοῦ γράφοντος, πὼς ἡ άποτυχία τοῦ ἀντικαπνιστικοῦ νόμου εἶναι ἐκδήλωση ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, πού προϋποθέτει ἔλλειψη κουλτούρας προσαρμογῆς τοῦ ατομικοῦ συμφέροντος σὲ συλλογικὸ. Κι ἐνῶ, δυστυχῶς, δὲν εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀρνητικὴ συμπεριφορὰ σὲ μιὰ χώρα πού βρίσκουμε σκουπίδια πεταμένα στὴν ὁρτα τοῦ γείτονα καὶ αὐτοκίνητα παρκαρισμένα στὶς διαβάσεις ἀναπήρων, εἶναι ἡ συμπεριφορὰ μὲ τὸ μεγαλύτερο κόστος, ἀφού μετριέται μὲ ἀπώλειες ἀνθρώπων καὶ άναπηριῶν.

Ἄναλύοντας τους παράγοντες, πού καθόρισαν τὴν τύχη τοῦ ἀντικαπνιστικοῦ νόμου, θὰ ἐπιλέγαμε ἐπιγραμματικὰ:

- Δὲν ἀσχολούμαστε μὲ τὰ δεδομένα τοῦ προβλήματος (τους ἀριθμούς), ἀλλὰ καθορίζουμε τὴ στάση μας βασισμένοι σὲ ἰδεολογήματα.

- Δὲν ἀλλάζουμε «πάγιους κοινωνικούς καὶ πολιτικούς ἔθισμούς μας», ἀκόμα κι ἂν ἀποδειχθοῦν καταστροφικοί.

- Δὲν μάθαμε νὰ σεβόμαστε νόμους καὶ κανόνες καὶ (γι' αὐτὸ) δὲν δημιουργήσαμε ἀξίόπιστους καὶ ἀποτελεσματικούς μηχανισμούς ἐπιβολῆς τῆς νομιμότητος.

- Νομίζουμε πὼς ἡ ἄρση τῶν παραπάνω συνθηκῶν ἀποτελεῖ προϋπόθεση ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἐπιτυχία ἐνὸς νόμου, πού ἀποσκοπεῖ στὴν διαφύλαξη τῆς ὑγείας τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε μιὰ καλύτερη πορεία τῆς χώρας μας σὲ μέλλον. ☉